

Niet echt verbranding maar eerder verminking is de mythe dat er in mensenhuid gebonden boeken bestaan. De duistere reden hiervan luidt dat mensenhuiden, met als enig ongemak het verwijderen van de haarstoppels, gemakkelijker te looien zijn dan dierenhuiden. Voor de bibliomaan betekent de verovering van zo'n in mensenhuid gebonden boek dan weer een extra aandachtspunt op weg naar genezing.

Dankzij Van Herreweghes diep doorgedreven gevoel voor boekenromantiek komt de lezer onder meer te weten dat de bibliotheek van de Franse schrijver Joseph Joubert (1754-1824) heel uniek was. De reden daarvan moet in haar eenvoud worden gezocht. Joseph Joubert, een man die behalve persoonlijke reflecties en aforistische aantekeningen weinig schreef, verzamelde immers enkel boeken waarvan hij hield. En van die boeken bewaarde de Fransman enkel die bladzijden die hem het meest dierbaar waren. De overgebleven boekenpagina's belandden in het bij Fahrenheit 451 vraatzuchtige boekenvuur, tevens de ontbrandingstemperatuur van papier. In de gelijknamige roman van Ray Bradbury metafoor voor een grootschalige hersenspoeling van de bevolking. Ook deze literaire klassieker passeert bij 'BoekenJan' de revue.

Boekenextremist Jan Van Herreweghe schreef met zijn persoonlijke *Zot van boeken: over boekengekte als levensdrang* een boeiend, charmant, druk en megalomaan – door de vele citaten dikwijls aan leesritme inboetend – eerste boekenboek. Eentje dat zeker niet mag ontbreken in de boekenkast van elke zichzelf respecterende bibliofiel. Maar alvorens ik door dit mooi vormgegeven brievenboek in 'bibliolatrie' – ook deze boekenafwijking doet de auteur in één van zijn brieven beeldrijk uit de doeken, snel lezen is dus de boodschap – dreig te sukkelen, dient nog veel boekenwater naar de zee te stromen. Boekenbaggeraar Jan Van Herreweghe is – na zijn eerste, voortreffelijke grondwerken – klaar voor een grootschalige fusie. Tenzij hij de eigen werken hier en daar een beetje herziet.

Als echte bibliofiele jongens onder elkaar stelt 'BoekenJan', op het einde van zijn vierde brief aan 'Boekenvriend André', de pertinente vraag in welk stadium van de boekenverslaving hij nu zou aanbeland zijn. Want gedeelde boekengekte biedt de auteur slechts halve troost. De hoop dat het helpt als je erover kunt schrijven, deel ik alvast met deze boekengek. Want tegen oorlogen, studenten, branden en vrouwen – dé echte gevaren die boeken bedreigen – valt per slot van rekening weinig te ondernemen.

Zot van boeken: over boekengekte als levensdrang / Jan Van Herreweghe.- Harelbeke: De Gebeten Hond, 2008.- 139 p.- ISBN 978-90-803-9979-2

Bjorn Verlinde, student bibliotheekschool Gent

Nog zotter van boeken

Deel twee uit Jan Van Herreweghes cyclus *Het menselijk tekort bij een teveel aan papier*, waarvan vooralsnog onbekend is hoeveel delen die zal tellen, is een vermakelijk werk. Net zoals zijn voorganger *Zot van boeken. Over boekengekte als levensdrang* (2008) is dit tweede deel een meanderende verzameling observaties, afwisselend speels en ernstig, die voor gelijkgestemde

zielen een welkome aanvulling zijn op de eigen preoccupaties.

Het opzet van deel twee is hetzelfde als dat van deel een. Het gaat om een aantal brieven (hier vijf) over verschillende aspecten van de bibliofilie, die in 2008-2009 aan een vriend (André Vandermoere) werden gestuurd. De in de brieven aangehaalde onderwerpen hebben als bindmiddel dat ze alles te maken hebben met boeken en bibliotheken in brede betekenis. Om een idee te geven van wat men kan verwachten: in de eerste brief ('Boekhoudkundige restanten') heeft Van Herreweghe het achtereenvolgens over boeken en bibliotheken in de Klassieke Oudheid, de *Bibliothecis Syntagma*, de verzonnen bibliotheek, de verzonnen/verzonnen bibliotheek, de verzonnen onderaardse bibliotheek, de magische bibliotheek, boekengekte in China, de onverwoestbare bibliotheek, verbrande bibliotheken, bibliofagie, bibliokleptomanie, de dode boekenkast, de bibliothecaris die mensen en boeken haat en de man zonder boeken. Tussendoor passeren besprekingen van romans, waarin het boek een bijzondere rol speelt, de revue. De tweede brief is een bespreking van de film *The Hollywood Librarian* (2008) en omvat verder een overzicht van films waarin boeken of bibliotheken figureren. Er worden ook enkele kanttekeningen geplaatst bij de functie van de hedendaagse bibliothecaris (de informatiemanager) en bibliotheek. In zijn derde brief (eigenlijk negende brief aangezien hij de nummering begonnen in *Zot van boeken* voortzet) brengt Van Herreweghe een vergeten klassieker voor de boekenfanaat onder de aandacht. *De dwaling van Jo Claes* verdient effectief, zoals Van Herreweghe suggereert, een nieuwe kans (heruitgave). De vierde (tiende) brief doet het verhaal van het schilderij waaraan de titel van het boek ontleend werd, *Der Bücherwurm* van de romantische schilder Carl Spitzweg, en van de fascinatie van de schrijver voor dit doek. De finale brief ('Boekhandelen in het Vindingrijk') is een amalgaam van boekengeschiedenissen waarin enkele van Van Herreweghes stokpaardjes opnieuw aandacht krijgen, maar waar er tevens aandacht is voor bijv. de handel in tweedehandsboeken.

Het syndroom van Spitzweg is een boekje vol leuke anekdotes, details en inzichten, dat perfect past in de lange rij 'boeken over boeken' (relatief recent nog *The Library at*

Night van Alberto Maguel en *Des bibliothèques pleines de fantômes* van Jacques Bonnet, allebei uit 2008) maar er toch fundamenteel van verschilt. Toegegeven, Van Herreweghe schetst hier een besloten wereld die alleen voor andere boekengekken toegankelijk is, maar in tegenstelling tot de soms zwaarwichtige benaderingen van collega's, houdt hij het licht door het gebruik van humor en een flinke dosis relativiseringsvermogen. De lectuur van delen een en twee maakt dat men alvast gaat uitkijken naar de geplande delen drie (*Manieren van ordenen*, 2010) en vier (*Er zijn nooit te veel boeken, er zijn alleen te veel mensen*, 2011) die Van Herreweghe voor ons in petto heeft.

Het syndroom van Spitzweg. Mijn leven als boekenwurm. / Jan Van Herreweghe. – Harelbeke: Uitgeverij De Gebeten Hond, 2009. – 143 p. – ISBN 978-90-803-9970-9

Jan Anckaer, Bibliotheek Federaal Parlement

Het gekwetste gewest. Archievgids van de wederopbouwarchitectuur in de Westhoek

De Westhoek heeft het trieste voorrecht dat ze de Eerste Wereldoorlog in al zijn vernietigende kracht heeft moeten ondergaan. Sommige delen van de frontstreek waren integraal vernietigd en het patrimonium aan wegen, gebouwen, nutsvoorzienin-

gen en landbouwgronden moest volledig heropgebouwd worden. Heel veel actoren waren bij deze heropbouw betrokken. Dit ging van iedere particulier en instelling die schade had geleden, over de talrijke architecten en aannemers, tot de vele overheden, zowel lokaal, regionaal als nationaal. De wederopbouw gaf de dorpen en steden in de Westhoek ondanks de intense discussies die over de heropbouw werden gevoerd, een zeer homogeen, zij het traditionalistisch, uitzicht. Een dergelijke kolossale onderneming waarbij een enorm kapitaal werd gebruikt, heeft ook een massa archief nagelaten en dit tot grote vreugde van archivariissen en onderzoekers. Aangezien er echter zo enorm veel actoren waren, zijn ook de archieven die over de wederopbouw informatie geven, (nog steeds) overvloedig maar noodzakelijkerwijs zeer versnipperd.

Het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven (CVAa) stelde een gids samen waarin orde wordt geschept in alle historische informatie over de wederopbouw in de Westhoek. De

publicatie is een derde deel in een reeks (*Focus Architectuurarchieven*), maar de eerste thematische gids na de monografieën over het oeuvre van de architecten Huib Hoste en Isia Isgour. Het CVAa heeft in de relatief korte tijd van zijn bestaan een grote activiteit aan de dag gelegd, wat leidde tot een hele reeks hoogstaande publicaties die steeds een zeer gedegen archivistische benadering combineerden met kennis en reflectie over architectuur binnen een ruim maatschappelijk kader. Deze gids zoals ze nu voorligt, verstevigt alleen maar de reputatie van het CVAa als kenniscentrum.

De gids kwam tot stand via een projectsubsidie door de Vlaamse Gemeenschap met een ondersteuning door de provincie West-Vlaanderen. De wederopbouw werd tot nog toe vooral bestudeerd op basis van het archief van de Dienst der Verwoeste Gewesten dat in het Algemeen Rijksarchief wordt bewaard. Archieven die lokaal worden bewaard, werden veel minder gebruikt zodat het nationale verhaal over de wederopbouw dominant is. De lokale praktijk en perceptie bleef onderbelicht, zodat een overkoepelende gids die gebaseerd is op een intens onderzoek naar alle archieven die de wederopbouw belichten, noodzakelijk was. De toegankelijkheid van de bronnen over de wederopbouw is overigens de laatste jaren sterk toegenomen en dit zowel op lokaal als op nationaal vlak. Ondermeer het Rijksarchief heeft flink geïnvesteerd in de inventarisatie van de bestanden van de Eerste Wereldoorlog en geeft binnenkort ook een gids van de bronnen van de Eerste Wereldoorlog in België en Belgisch Kongo, uit.

De gids is ingedeeld per archiefvormer. Er wordt gestart met de privaatrechterlijke archiefvormers: zeer veel aandacht voor de architecten, verder ook de aannemers, de private bouwheren en een aantal andere organisaties en actoren. Over het louter privaatrechterlijk statuut van een aantal van deze instanties en hun archief kan overigens wel gediscussieerd worden (sociale huisvestingsmaatschappijen, Gemeentekrediet, staatscommissarissen...), maar dit terzijde. Daarna komen de overheidsinstellingen aan bod van lokaal over provinciaal tot nationaal niveau. Ten slotte volgen nog een aantal documentaire collecties. Er is steeds een institutionele inleiding van iedere archiefvormer met een beschrijving van de archiefbestanden van deze archiefvormer. Zowel archiefvormer en archiefbestand worden volgens een vast stramen, conform ISAAR beschreven.

Zoals de samenstellers van de gids benadrukken was het institutionele kader waarbinnen de wederopbouw gebeurde, zeer complex en veranderlijk. Instellingen werden speciaal voor de wederopbouw in het leven geroepen, bestaande instellingen bleven evenzeer actief, maar zagen hun bevoegdheden soms tijdelijk inkrimpen. Alleen al het systeem van aangenomen gemeenten door de Dienst der Verwoeste Gewesten bijvoorbeeld, is voor een buitenstaander niet evident. Het is dan ook de grote verdienste van deze gids om dit kluwen verregaand te hebben ontrafeld.